

سارتهر له سهر ترؤپكى په رستگای رووناكبیری

وهرگیږانی له عمره بییه وه: کارزان محمدهد

عہلی ذہمینی ذہجہ فی

ژان پۆلتەر سارتهر په کیکه له بمرجهسته ترین فهیلسه سوفه هاوچرخه کانی فیره نسا، که () سائ لسه موییش لهدایکجو، سارتهر در ژه پیدهری نهریتکی گرانبه هایه له نهریتی رووناکیبری فیره نسا که نوسه رانی وهک (فیکستور هۆگۆ، له میل زولا، له نهدری ژید و رومن رۆلان) له نوینره کانیوی بوون.

له م نهریتهدا رووناکیبر هم پله و پاهیه کی بالای هیه و هم کۆمه له نهریتکی گران. ممرجه عیکی لاگاداره که مافی لهوهی نییه له هه ممبر نایه کسانای و ناروایه تییه کۆمه لایه تییه کانداییده نگی بی. له له مهر (بارودوخیک) دا، دهی (بجیته شهروه) و کار به بهرپرسیاریتی و ژدانی خوی بکات.

سارتهر له () حوزهرانی سالی () له پاریس لهدایک بوو. به موی مردنی ناوختی باوکی، له مالی باپیره ی (شارل شفاپتره) گهوره بووه، که پسروری به ناوبانگی بواری زمان و هزی له مانی بوو، له مندالیدا بترت، به لام گۆشه گیر بوو. له بهرهمه دره خشانه کهیدا به نساوی (وشه کان) که بیره و بیره کانی مندالی خوی له خوگر توه، باس لهوه ده کات که سالانی مندالی پل له مهر مو شویتکی، له نیر کۆمه له پهرتوکی کاتی به خوینده وهی بهرهمه گرنکه له دهی و میژوویه کانه وه به سه برده وه.

سالانی په کهمی ژبانی له پاریس و پاشان له شاری به نهدری (لۆتور) به سه برده. دواي وهرگرتی دیلۆم، بووه مامۆستای له دهیات و فهلسه فه.

به سووهرگرتن له بۆرسه ی خویندن، چوه له مانیا و له بهرین درتیه به خویندندا. لیردا بوو که ناشنایه کی قولی له گهل فهلسه فه ی بوونگه رای (له گزیستانسیالیزم) ی مارتین هایدگه ر و دیاردناسی (لدمۆند هۆرسل) پهیدا کرد.

سارتهر له په کهمین نوسینه تیورییه کانی خویدا، قولینیه کی بیژینه ی له په بردن و لیکدانه وهی مه سه له فهلسه فه کاندای خسته بووه و زور به زووی وهک سهرفا فله ی له گزیستانسیالیزمی سایکۆلاریزمی فیره نسا ناسرا.

سارتهر ده سی به لاکوردنه وهی لایدا فهلسه فه کانی خوی

کرد، که هه میته ده رنخامه کۆمه لایه تییه کانی له گهلدا بوو. لهوه له فه لهر توه که ی خویدا هزرتکی هه میته مۆدیرن و نهریتکی بوو، له خسته رووی بیروباوه ریه کانی خویدا بیاک بوو.

له هزی سارتهردا، مۆف له چه ئیکی ته وای و ره هادایه. مۆف مه حکومه به ژبانی دونیایه ک که خوی هه لینه بزاردوه، به لام براوه ترین سهروه ی دنیا شه.

سارتهر له سالی () به بلاو کردنه وه ی رۆمانه راجله کینه ره که ی (هیلنج)، ناوبانگیکی سه رتاپاگیری ده سه بهر کرد. له م بهرهمه داترسی (بوون و بیهودهی خوی مۆف)، به جه سارتهرکی بی وینه وینا کراوه.

سارتهر بو خسته رووی تیرواینه فهلسه فه کانی خوی، سو دی له چوارچیه ره له ده بییه کان و هره گرت. به م میستۆده تازه یه، ده یوانی تیرواینه کانی خوی روون و به کۆششکی زیاتروه شه نوکه می بکات.

له جهنگی جهانی دووه دا له گهل هیرشی سو پای سییه م بۆسه ر فیره نسا، سارتهر جلوه برگی سه ربازی کرده بهر، پاشان بو به ره ی شمیر تیرا و دیل کرا. دواي هه لاتی له تۆردوگای زیندانییه کان، په پوهندی به بزوتنه وه ی بهرگریه و کرد و له پزی تیکۆشهرانی کۆمۆنیستدا، به گز داگیر که ره نازییه کاندایه چوه.

* سارتهر له پانتایی نه ده ییادا

سارتهر دواي کۆتایی جهنگ، خوی بو نوسین ته رخان کرد و بلاو کراوه ی چه ره وه ی (ده ورانی مۆدیرن) ی بلاو کردوه که له چاپه مه نی فیره نسا دا به نفوزترین بلاو کراوه ی میژووی هه ژمار ده کرت.

له پرۆسه ی باسوخواسه گه رموگوره کانی دواي جهنگدا بوو، که سارتهر زهنگی تیرواینه کانی خوی لیدا و له سه راستیکی به رفراوان بلاوی کردنه وه.

سارتهر به بلاو کردنه وه ی ژماره به ک و تباری سیاسی و رووناکیبری، کاردانه وه ی له هه ممبر رووداوه گرنکه کۆمه لایه تی و سیاسیه کان نیشان دا، به سه ر و تارتیک ده نگه سه دایه کی زۆری له نیر کۆرو کۆبوونه وه فیکری و

رووناكجيرييه كاندا بهرپا ده كورد.

به لای سارتهروهه، نوسین چهشنه کاریکي کۆمهلايهتی بوو له پیناو به دهیپنانی نازادیدا. مرۆف له هرز و رهفتاری کۆمهلايهتی نائوانی له سه پریشکیتی رابکات. نازادیه کانی ئهو له ههمان ئهو (ناچاری) هوه ههله دهقولیت. بهوتهی ئهو "مرۆف مه حکومه به نازادی. مرۆف بههاتنه سه ره ئهم دونیایه، به پریرسی سه رجهم ئهو کارانه به که ئهجامی ده دات".

به پێچهوانی ئهو شتانهی باون، سارتهر نوسهر بۆ (به پریرساریتی) بانگهێشت ناکات، به لکو سارتهر پێیویه نوسین له خودی خۆیدا کاریکي به پریرساریته به. له دهیدی ئهوهوه، نوسهر له گههله چهقی خۆی و رهفتاره کۆمهلايهتی هه کهی خۆی له کێشه کێشه دا به.

* سارتهر له مهیدانی سیاسهتدا

زۆریهتی رهخه گران، لهو پروایه دان هرز و به رهه مه کانی سارتهر له نیوان بوونگه رای و مارکسیزمدا به سه ره گهردانی ده یینریت.

رهنگه بتوانرێ سارتهر به پێشروانی (چهپی نوی) بزانیست، بهلام بێگومان هرزی سارتهر له گههله (مارکسیزمی نه ریتی) و (کۆمۆنیزمی ئایدیۆلۆژی) ناته با به.

سارتهر به نوسینی زنجیره و تارێک، به سه ختی هێرشی کرد سه ره سه ره کۆتاریه کانی ده سه لاتداریانی به کیتی سه قیهت و

شونگه وتووانی (سۆشالیزم) ی سه قیهت. ههروه ها ناو به راو ره خه ی له ده سه ندرتێی سه قیهت بۆ سه ره (مه جهر) له سالی () و داگیر کردنی چه کۆ سه لۆ فاکیا له سالی () دا گرت.

سارتهر هه ره له بنچینه وه دیدی ئایدیۆلۆژی له گههله نازادیهی مرۆف به ناکۆک ده یین، له گههله پیکهاته و به رکرد نه وه کاندای کۆک نیه. شانۆنامه ی (ده سه له ئالوده بووه کان) ره خه به که له دیدگا و شیوازه باوه کانی نیو پاره کۆمۆنیستییه کان.

سارتهر فهیله سو فیکي سه ره بورجی عا ج نه بوو، له گههله ئه مه شدا ده فه فه له سه قیه کانی ئهو له بالاته رین ناسته ئه کادییه کاندایا ده وترا به وه، بهلام خودی سارتهر پیاوی نیو کچه و شه قامه کان بوو. له دهالۆگ له گههله روونا کجیرانی نازاری، خۆ ته دکاره ئۆپۆزیسیۆ نه کان و کۆنکاره مانگرتووه کاندایا مانوو نه ده بوو.

له دیدی سارتهروهه، نازاری بوون و ره ته کرد نه وه ی ئهو هه له موه رجی ئیستا، به کێکه له سه ره وشته کانی هه مموو روونا کجیریکي راسته قینه. دیدگا کانی ئهو ج به توند پره و ج به ورۆژنه ره بیه ره چاو، هه مه شه هه ره لێرانی لێو سه بروه له راستگۆیی و بیباکی.

سارتهر له هه مموو فرسه تیکدا ناره زایی بنچینه یانه ی خۆی له گههله نه ژاده پرستی، تاکره وه ی و ئی مپریالیزمدا ده خسته پروو.

